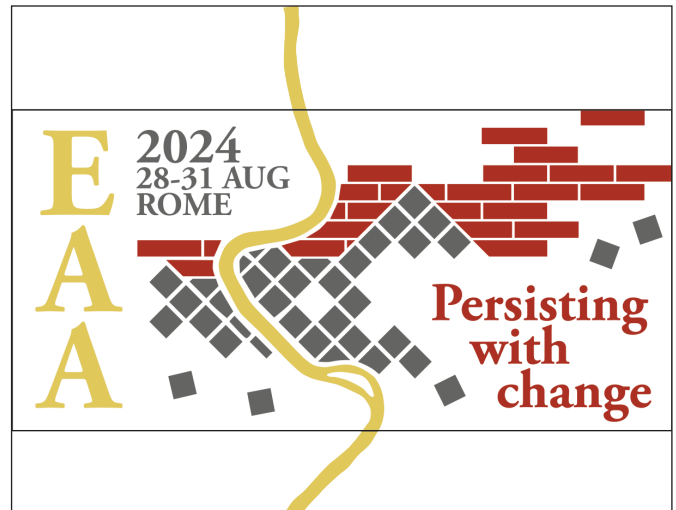

VISSZATEKINTVE, ELŐRE TEKINTVE: AZ EAA A 30. ÉVES KONFERENCIÁJA UTÁN (Róma, 2024. augusztus 28 – szeptember 1.)

BÁNYFY ESZTER¹

Magyar Régészet, 13. évfolyam (2024), 3. szám, pp. 51–53.

A régészek 1994-ben, Ljubljanában alapított európai szervezete, az Európai Régészek Szövetsége (European Association of Archaeologists – rövidítve: EAA) az idei, 30. konferenciájával mérföldkőhöz érkezett. A tagság most már tendenciaszerű növekedése, és a régészet, az örökségvédelem környezetének állandó változásai folytonos gondolkodásra, az EAA jövőjének a lehető leggondosabb, és a tagság véleményét is kifejező fejlesztésére ösztönzik a vezetést. Az alábbiakban az EAA jelenlegi elnökének személyes véleményét tükröző, összefoglaló gondolatok következnek a szervezet előtti és – tágabb értelemben egy kicsit talán – az európai régészet előtt álló kihívásokról.

Kulcsszavak: European Association of Archaeologists, konferencia, tagság

Az EAA idei, 30. konferenciájával mérföldkőhöz érkezett. Ez nemcsak a kerek szám miatt van így, hanem és főképpen az egyre növekvő taglétszám és a konferenciákon résztvevők számának növekedése okán. A szervezet először Hágában, 2010-ben lépte át az ezres résztvevői határt, az ezt követő években pedig már a kétezer fős nagyságrend vált általánossá. Ugyanakkor megfigyelhető volt, hogy vannak „nagy” konferencia-helyszínek (ilyen volt 2014-ben Isztambul vagy 2018-ban Barcelona), és kisebbek, kevésbé központi fekvésű vagy régészetileg talán kevésbé jelentős városokban. Ez a vélemény bizony megdőlt 2023-ban, amikor Belfastban, Északnyugat-Európa határvidékén már több, mint 3300 tag vett részt az éves találkozón. Ekkor már sejthető volt, milyen óriási részvétellel számolhatunk idén Rómában, ahová minden út, de a régészek útja mindenképpen vezet.

A Covid-járvány óta lezajlott, valamint két online megtartott éves konferencia tanulságaképpen az EAA vezetősége ragaszkodik a teljes hibrid konferencia kínálatához. Ennek fő értelme, hogy bár mindenkit hívunk, aki el tud jönni és alaposabban is megismerné a helyszín kulturális örökségét; azokra is gondolnunk kell, akiknek koruk, egészségi állapotuk vagy anyagi helyzetük nem teszi lehetővé a személyes részvételt. A poszter-szekció is virtuálisan működik már: lehet böngészni a helyszínen, képernyőkön vagy otthonról. Mindezen változások mögött ott egy nagyobb, kényszerítő válaszadás: mihez kezdünk a növekvő tagság miatt a lassan logisztikailag is kezelhetetlenné váló óriási konferenciákból adódó nehézségekkel. Olykor, mint a mostani éves találkozó után is (ld. a TEA-t, a Newsletterünk őszi kiadását, megjelent nov. 5-én), felmerül, hogy szorítsuk vissza a résztvevők számát, sokkal kevesebb párhuzamos szekcióval. Az ilyen javaslatok nem számolnak azzal, amivel egy ilyen döntés járna: a tagjaink nagy hányadát ki kellene zárjunk a részvétel lehetőségéből.

Meggyőződésem, hogy az EAA legfőbb értékei közé tartozik a befogadás, a programok szociális része, nem beszélve az alulról építkező szakmai közösségek, a Community-k erejéről. A mi konferenciáinkon

¹ elnök, Európai Régészek Szövetsége; tudományos tanácsadó, HUN-REN BTK Régészeti Intézet e-mail: president@e-a-a.org, banffy.eszter@abtk.hu

számos olyan programot kínálunk, ahol szabadon találkozhatnak, beszélgethetnek a résztvevők, akár rockzenére is táncolhatnak, mintegy kiengedve a hosszú, koncentrált figyelem feszültségét. Talán elmondható, hogy az EAA még közel hatezer taggal is (ez a jelenlegi állás), nem vesztette el a „családias”-jellegét: a kollégák sok éve várják a nyárvégi napokat, hogy újra találkozhassanak, és talán a legtöbbünk szemében a régészet éves ünnepévé is válnak ezek a konferenciák.

Az idej, római alkalomnak csaknem ötezer személyes és mellette hat-hétszáz online résztvevője volt. A Board számára idén teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy már nincsenek „kis” és „nagy” konferenciák, egyre többen jönnek, mi pedig lépni kényszerülünk: ha nem akarunk senkit sem kizárni (márpedig a mindenkit befogadó állásponthez, mint elnök, szeretnék ragaszkodni), akkor jelentős változtatásokat kell tennünk, elsősorban a prágai titkárság megerősítésében. Bizonyára sokan tudják, hogy ebben a hatalmas szervezetben minden választott és kijelölt pozícióban dolgozó vezető (elnök, Board-tag, bizottsági tag) önkéntes, ingyenes munkát végez (a saját munkaidején kívüli órákban). Kivétel az a maroknyi főből álló csapat, amelyik Prágában, az EAA székhelyén fogja össze a szervezési feladatokat. A jelenlegi létszám körülbelül 1200-1500-as tagságot tud megfelelően ellátni. Már ebből látható, milyen embert próbáló, szinte lehetetlen feladat évek óta a többszörös nagyság igényeinek kiszolgálása. Ezért most a legfontosabb feladatunk, hogy új, kellően felkészített kollégák segítsék a meglévő személyzetet. A pénzügyek, befizetések területén és az éves konferencia-szervezésben talán még az idén sikerül bővíteni a csapatot, de meggyőződésem, hogy az EAA „lelke”, Sylvie Kvetinová *senior manager* mellé is fel kell vennünk egy asszisztenst a közeli jövőben – és ez csupán a minimális programterv.

Az itt említett fejlesztés nem áll egyedül, hanem része az EAA középtávú stratégiai tervének. A mostani, 2021-2024-es terv folytatásának vázlatpontjait már a nyáron olvashatta a tagság, és szavazatával nagy többséggel támogatta. Ezek alapján is úgy gondoljuk, hogy alapvetően jó úton járunk, a világ régészeti szervezetei között egyre fontosabb szerepet tölthetünk be, mindenütt hallatjuk a szavunkat. A frissen bemutatott, teljesen megújult honlapunkon mindenről részletesen is tájékozódhatnak tagjaink és az (egyelőre) tagságon kívüli érdeklődők. Arra törekszünk, hogy a szervezeti változtatások mellett olyan tartalmi újításokat is kínáljunk 2025-től, amelyek egyrészt megbirkóznak a hatalmas információáradat befogadásával, másrészt etikai szempontból is kijelölik az EAA útját a következő négy évben.

Erről az utóbbi témáról szeretnék végül néhány szót ejteni. Amikor 2020-ban elnökké választottak, a legnagyobb kihívás az EAA számára a Brexit volt. Ekkor a fő feladatokat abban láttam, hogy megerősítsük az együttműködést brit tagságunkkal, hogy megmutassuk, Európa nagyobb, mint az Európai Unió. Két évvel később ismét egy, az egyesület tagságát mélyen megrázó esemény következett: 2022. február 24-én egy független, európai ország, Ukrajna teljes területe és fővárosa ellen intézett összehangolt támadást az orosz kormány: ez a háború lassan három éve nem szűnik. Az EAA mindvégig minden erejével támogatja azokat a tagjainkat, akik küzdenek a hazájuk kulturális örökségének megvédéséért: emlékeztetőül álljon itt az ukrán EAA-tagok számára biztosított ingyenes tagság és konferencia-regisztráció, de az ösztöndíjak és kapcsolati háló szervezése is remélhetőleg segítség ukrán kollégáinknak. Ugyanakkor – bár az EAA minden intézményes kapcsolatot felfüggesztett az egyes orosz és belorusz intézményekkel – szabad belépést enged az ottani egyéni tagjai számára, akik intézményi megjelölés nélkül tudnak jelentkezni.

Sajnos az elmúlt két évben meg kellett tapasztalnunk, hogy a háborús összetűzések sora szaporodik. Az örmény–azeri konfliktusban mindkét féltől sok aláírással megerősített levelet kaptunk, hogy ítéljük el a másik oldal rombolását az ő nemzeti kulturális emlékei között. Végül a gázai, most már a libanoni összecsapásban is felszólításokat kapunk, hogy marasztaljuk el ezt vagy azt az izraeli tevékenységet. Mindez arra sarkallta a vezetőséget, hogy amellet foglaljunk állást: mi a kulturális és régészeti örökség megvédéséért állunk ki. Mindig, mindenütt. Ahogy azt már a 2019-ben megfogalmazott és a tagság által jóváhagyott Berni Nyilatkozatunk is megfogalmazta (Archaeology and the future of democracy: https://www.e-a-a.org/EAA/About/Statements/2019_Statement/EAA/Navigation_About/2019_Statement.aspx; magyar fordításban is olvasható): az EAA nem teljesen apolitikus szervezet, de jóval a háború és a legújabb konfliktusok előtt már állást foglalt az ellen, hogy sok esetben a politika és bizonyos ideológiák miként akarják kihasználni a régészetet, és miként járulnak hozzá a régészeti örökség torzulásához, akár pusztulásához. Így mi

Bánffy Eszter • Visszatekintve, előre tekintve: az EAA a 30. éves konferenciája után

felemeljük a szavunkat bárki, politikai vezető vagy intézmény ellen, ha egy népcsoport adott helyen megélt múltját politikai haszonszerzésre akarná használni, arra, hogy az illető népcsoportnak több joga van egy adott területen élni, mint másnak. Ugyanakkor nem foglalunk állást a háborús konfliktusok közvetlen és aktuálpolitikai helyzetét illetően: ott ugyanis adott esetben megosztottság uralkodhat tagságunk körében is.

A négy, elnökségem alatt alapított tanácsadó bizottság egyike a kulturális örökséggel kapcsolatos ügyekben egészíti ki a Board tagjainak információit, hiszen nem értünk, nem érthetünk eléggé minden, alaposabb, helyi ismereteket is igénylő üggyhöz. Ez a kulturális tanácsadó bizottság ad nekünk muníciót arra is, hogy miként tudunk a leghatékonyabban kiállni a pusztítás, a közös, európai régészeti örökségünk rombolása ellen.

Mindebből talán kiviláglik, mennyire összetett feladat egy ilyen hatalmas, sokféle tagot, sokféle érdeket megtestesítő szervezetet irányítani, megtartani és jelentőségét növelni. Mindebben a munkában van egy szilárd alap, amire támaszkodunk, és amelyért érdemes mindezt a munkát végezni: ők a régész kollégák, múzeumi, egyetemi, az örökségvédelmi, vagy a nagyközönséggel való kapcsolat fejlesztésére szakosodott tagságunk. Értük, miattuk érdemes, hiszen az Európa régészeti örökségével foglalkozó, több kontinensről származó tagjaink és az egész európai régészet számára az EAA mára egyedülálló értéket és fórumot képvisel.

*Bánffy Eszter
elnök, EAA*